

LATURA PROEMINENT A MONEDEI

Theoretical
article

Keywords

Monedă
Funcție
Instituție
Mediu de schimb
Credibilitate

JEL classification

E40, E41, E49

Abstract

Moneda este un element esențial al vieții economice și sociale. Cu sau fără valoare intrinsecă, dificultatea definiției acestui concept s-a dovedit a fi atât pentru filozofi, juriști, istorici, economiști, chiar și matematicieni, cu atât mai mult cu cât banii sunt caracterizați de o permanentă modificare a formei lor de existență. În aceste circumstanțe, moneda este percepută ca numerar, mijloc de schimb, unitate de conservare a valorii, modalitate de plată, unitate de cont, o modalitate de cuantificare a averii, un simplu activ, o referință a valorii adăugate, o instituție sau o combinație între toate acestea. Studiul naturii monedei depășește aria economică, circumscriindu-se, de asemeni, pe aspectele sociale, politice, filozofice și psihologice.

Acest studiu urmărește să evidențieze latura proeminentă a monedei în calitatea sa de instituție, comparativ cu cea de mijloc de plată, cu toate că originea acesteia se regăsește în exercitarea funcției de mijlocitoare a schimburilor. Analiza literaturii de specialitate evidențiază că teoriile monetare susțin că moneda este un mediu comun de schimb pe care participanții pieței îl acceptă ca urmare a unei convenții, însă, în absența unei recunoașteri statale, această instituție reprezentată de bani nu ar putea satisface cerințele și nevoile pe care le implică comerțul în evoluția sa.

Moneda ca instituție conferă suveranitate și prin urmare trebuie raportată la o autoritate monetară, fapt care conferă mai multă credibilitate în acceptarea și realizarea schimbului, cu efecte benefice la nivelul unei economii, atât prin prisma aspectelor sociale, cât și economice și materiale.

Introducere

Inițial, pentru realizarea schimbului au fost acceptate, în calitate de monedă, bunuri precum aurul, blănuri, cafea, scoici, etc.. Acestea au fost acceptate la nivelul unei comunități, pentru că mai târziu, să fie utilizate în toate relațiile comerciale datorită intermedierei facile a schimbului. Transportul dificil, nivelul de uzură ridicat care însoțeau acest tip de bani a determinat apariția monedei, a cărei formă îndepărtează aceste inconveniente menționate anterior. Astfel, moneda a apărut de o manieră convențională la nivelul unui grup de persoane, iar mai târziu a devenit mijloc de intermediere a schimbului acceptat la nivel general. Cu toate că moneda nu a fost o invenție a statului, autoritățile monetare conferă o mai mare credibilitate tranzacțiilor, fiind posibil comerțul internațional.

Definirea monedei

De-a lungul timpului economiștii s-au luptat cu definirea conceptului de monedă, dar, prin prisma complexității acesteia, este greu de definit, cu atât mai mult cu cât formele moderne ale monedei par să se extindă. Ce sunt banii numerar - mijloc de schimb, unitate de conservare a valorii, modalitate de plată, unitate de cont, o modalitate de cuantificare a averii, un simplu activ, o referință a valorii adugate, o instituție sau o combinație între toate acestea?

În cadrul literaturii de specialitate, moneda a fost definită ca o unitate de credit (Innes, 1913), o relație de debit, promisiunea sau obligația care există între persoane sau instituții; o expresie a relațiilor sociale (Foley, 1987; Ingham, 1996) sau, conform opiniilor lui Keynes (1930), Minsky (1986) și Wray (1990) moneda poate fi tratată ca o balanță operațională cu două partide, întrucât afectează atât partea de activ, cât și cea de pasiv. Minsky precizează că nu este nimic special în legătură cu creșterea monetară, toată lumea poate crea monedă, însă

problema constă în acceptarea acesteia de către participanții vieții sociale (1986).

Începând cu Adam Smith, teoriile monetare susțin că moneda este un **mediu comun de schimb** pe care participanții pieței îl acceptă ca urmare a unei convenții (Jones, 1976; Menger, 1892; Schumpeter, 1994). Teoreticienii care susțin puterea statului centralizat resping acest argument (Innes, 1913; Smithin, 2000) și afirmă că moneda este un **proces colectiv**, că există o autoritate care stabilește un sistem de contabilizare a valorii și că toți cei supuși autorității în cauză vor trebui să accepte moneda impusă de ea. Se ajunge apoi la perspectiva lui Keynes (1930) care respinde teza conceptului de „**bani de cont**” și care susține că, pentru ca banii să fie acceptați universal ca mediu de schimb, agenții trebuie să concorde la acceptarea unui unități standard de exprimare a valorii. Dacă Ingham (2004) nu susține această idee, Simmel (1990) o vede ca o alternativă utilă și afirmă că banii formează o treime prin faptul că este implicat între cei doi participanți la schimb și singura condiție ca tranzacția să se realizeze este ca moneda să fie acceptată. Banii vin în relație cu comunitatea economică care îi acceptă, devenind astfel o creație asupra societății (Simmel, 1990).

Ingham apreciază că moneda este ea însăși o **relație socială**, adică banii reprezintă „cerere” sau „credit” constituite în baza relațiilor sociale, independent de nivelul producției și schimbul de mărfuri. În sensul cel mai de bază, posesorul de bani datorează bunuri, însă banii pot reprezenta, de asemenea, o creație față de emitentul monarh-stat, bancă. Banii au rolul de a fi puși în **circulație cu scopul de anulare a oricărui datorii**. Moneda este o formă de suveranitate, ca atare, nu poate fi înțeleasă fără referire la o **autoritate**. Pentru a exista, banii au nevoie de existența autorităților care să le asigure bazele autonomiei sociale și politice, dar și rețeaua economică în cadrul căreia să fie utilizați. Crearea de ample spații monetare necesită relații sociale și politice, care în

mod necesar există independent de schimburile valutare. Extinderea relațiilor monetare în timp și spațiu are nevoie de **încredere** impersonală și legitimitate; toate acestea fiind conferite de către stat (Goodhart, 2005).

Simone Polillo (2011) apreciază că până la declanșarea crizei economice recente în studiile de specialitate au fost ignorate adevăratele implicații pe care moneda le poate exercita asupra sistemului financiar. Acest aspect al banilor vine să evidențieze instrumentele financiare de masă monetară care circulă ca o formă a creditului pe piețele financiare și care sunt creații ale unor actori specializați. Întrucât atenția a fost focalizată asupra funcției monedei de comensurare a valorii la care reștinut statul deține un loc central, s-a minimizat evidențierea modului în care activele financiare capătă nuanțe diferite în contextul relațiilor sociale existente (Collins, 2000; Tilly, 1998). Dar statul, în eforturile sale de a controla și gestiona banii, ca o monedă omogenă, a primit adesea contestații privind proliferarea instrumentelor financiare; aspect pe care teoriile monetare ar trebui să le prezinte (Bryan și Rafferty, 2008). Pe de altă parte, caracterizarea monedei prin prisma utilizatorilor și a creării de monedă atunci când indivizii se confruntă cu dificultăți în gestiune, împiedică înțelegerea instrumentelor financiare ca **monede locale** întrucât acestea își au originea în anumite arene instituționale (de exemplu, sistemul bancar) caracterizate prin dinamicitate, conflicte, strategii proprii.

Ideea extrasă de către Polillo din observațiile realizate asupra literaturii de specialitate este aceea că **moneda poate fi văzută ca un sistem** cu mai multe instrumente financiare supuse comparabilității. De asemenea, scopul studiului său este de a **instituționaliza bonitatea monedei** prin desemnarea unor agenți și instituții capabili de elaborarea unei monede care să fie general acceptată în relațiile de schimb.

Originile și natura monedei

Carl Menger a oferit evoluția logică sau reconstrucția rațională a dezvoltării banilor din barter. El a explicat modul în care banii au apărut progresiv și spontan, de la eforturile indivizilor pentru realizarea economiilor la costurile în realizarea tranzacțiilor dorite (Alb, Sergin, 2002). Recunoscând, totodată, dezvoltarea spontană a sistemelor sociale, Menger admite faptul că statul joacă un rol primordial în apariția banilor.

Menger precizează că, în primele stadii ale comerțului, agenții economici percepeau că tigrurile ca urmare a exploatarea oportunităților de schimb. Luând în considerare mărfurile care vor fi utilizate în realizarea schimbului, fiecare om are în vedere numai **valoarea de utilizare** a acestora pentru ei înșiși.

Prin urmare, la început tranzacțiile puteau fi realizate de o manieră limitată și numai în condițiile în care agenții economici aveau bunuri în posesia lor cu o valoare de utilizare mai mică pentru ei decât posesia altor bunuri, de aceea și valoarea, dar aflate în proprietatea altor agenți economici și care apreciază același bunuri în sens invers. De exemplu, A deține o sabie cu o valoare de utilizare mai mică pentru el decât plugul lui B; în același timp, pentru B același plug are o valoare de utilizare mai mică decât sabia lui A - la începuturile comerțului toate operațiunile de schimb erau limitate la situații de acest gen. Dificultatea realizării schimburilor se putea deduce și din raritatea întâlnirii a două persoane care au nevoi diferite și care puteau fi satisfăcute prin schimbul echitabil a două bunuri aflate în posesia lor.

Continuarea realizării acestui schimb dificil ar fi împiedicat serios progresul în diviziunea muncii și mai ales în producția de bunuri destinate vânzării în viitor, însă calea de ieșire, oferită de însăși natura lucrurilor, a evitat înrăutățirea acestei situații. Au existat situații care au determinat ca oamenii, deși nu aparțineau

nici unei **constrângeri** guvernamentale sau unui acord special, sînt necesite de o anumită intervenție pentru a depăși dificultățile inerente schimbului de la acea vreme.

Satisfacerea direct a cererilor lor reprezintă scopul final al tuturor eforturilor economice depuse de oameni. Scopul final al schimburilor este furnizarea unor bunuri în schimbul altor bunuri care aduc satisfacerea nevoilor oamenilor. Fiecare individ devine din ce în ce mai conștient de interesul său economic, interes condus în lipsa nici unui acord, a nici unei constrângeri legislative și chiar fără a lua în considerare interesul public, urmînd schimbul bunurilor sale cu alte bunuri, cu toate că nu are nevoie de ele pentru satisfacerea unei nevoi imediate. Odată cu progresul economic, putem observa că anumite bunuri, în special cele care pot fi acceptate cu o mai mare facilitate la schimb, devin obiect al comerțului, intermediînd schimbul cu oricare alte bunuri. Aceste bunuri pot fi considerate, în timpurile noastre, **ca mijloace de plat**.

Prin acceptarea monedei, ca mijloc de schimb, se evită toate neajunsurile schimbului marfă contra marfă, astfel, pot fi satisfăcute interesele economice a tuturor indivizilor. Chiar și în lipsa unui stat, nu se poate nega faptul că ordinea juridică are influență asupra caracterului de marfă a banilor. Așa cum am observat, originea banilor este lipsită de vreoaică influență legislativă; banii nu sînt o invenție a statului sau rezultatul vreunui act legislativ. Existența banilor este lipsită de exercitarea unor sancțiuni din partea vreunei autorități politice. Unele mărfuri pot, prin natura lor și prin prisma relațiilor economice mijlocite, deveni cu ușurință bani, independent de puterea de stat (Menger, 2007).

Odată cu dezvoltarea economiilor sociale, banii au început să existe în numeroase centre de civilizație independente. Dar tocmai, din cauza faptului că moneda este rezultatul economiilor umane, formele specifice sub

care a apărut în orice loc și timp sînt urmări ale modificărilor intervenite în situațiile economice. Astfel, printre aceiași oameni în timpuri diferite și printre diferiți oameni în aceleași timpuri, diferite bunuri au jucat o poziție importantă în evoluția schimbului.

În cele mai timpurii perioade de dezvoltare economică, **vitele** au fost cele mai vandabile mărfuri pentru cele mai multe popoare ale lumii antice. Animalele domestice au constituit elementul reprezentativ al bogăției fiecărui individ din rîndul popoarelor care au trecut de la lumea nomadă la agricultură. Costurile de întreținere pe care bovinele le implicau au facilitat ca barterul să fie mult vreme întreținut de schimbul cu bovine; chiar și amenzile erau exprimate în vite. După vite, mijloacele de schimb la romani au fost exprimate în **ovine**; primele lor sancțiuni juridice au fost aplicate în bovine și ovine în anul 454 î.Hr., ulterior convertite în bani după 24 de ani.

Dezvoltarea civilizațiilor și mai ales diviziunea muncii, formarea treptat a orașelor locuite de populație care se ocupa de industrie, au impus creșterea comercializării altor categorii de mărfuri și introducerea **metalelor** în uz. Printre metalele cele mai utilizate ca mijloace de plat, prin prisma ușurinței în extracție și maleabilitatea prelucrarii, putem enumera **cuprul, argintul, aurul** și, în unele cazuri, fierul. Primul motiv pentru care metalul a preluat utilizarea banilor-bovine a fost realizarea **plăților de valori mici**. Prin prisma durabilității și ușurinței în intermedierea schimburilor, a facilității de determinare a unor prețuri, metale precum cuprul, argintul și aurul au devenit cele mai vandabile bunuri, preluînd **rolul de mijloace de schimb**.

Tranzacțiile mediate de banii metalici nu au avut loc brusc și nici nu au fost adoptate la fel de către toate popoarele. **Banii metalici** au fost utilizați pentru o lungă perioadă de timp concomitent cu banii-bovine; valoarea unui animal în bani metalici a servit ca

bază pentru unitatea monetară chiar și după ce metalele au acaparat intermedierea totală a schimbului. Dovadă a acestui fapt fiind și imprimarea semnelor animalelor pe fețele monedelor din metal.

La nivelul diferitelor comunități, moneda a luat diferite forme de la pieile animalelor, la condimente și alte produse rare unei anumite zone; toate acestea urmesc să arate că **bani nu sunt urmare a unui acord sau constrângeri legislative, ci ca acceptarea unui produs natural ca mijloc de schimb specific unei anumite situații economice și diferitelor persoane, în diferite perioade ale istoriei** (Menger, 2007). Dezvoltarea progresivă a comerțului și funcțiile îndeplinite de bani au dus la situații economice în care mărfurile de toate tipurile sunt schimbate pe altele și, limitele întâmpinate în formarea prețurilor au facilitat acceptarea ideii că schimburile ar putea fi realizate cu o mai mare ușurință dacă **prețurile** sunt formate ca urmare a raportării valorii dintre bunuri și definirea acestora ca bază a tranzacțiilor.

Echivalența, în acest caz, este numită ca "valoare de schimb" și suma de bani care poate face posibil cumpărarea și vânzarea acestei valori de schimb; astfel apare **moneda ca mijloc de schimb**. Diferiți autori au ajuns la concluzia că banii sunt cea mai bună măsură a valorii; singurul defect al acestei măsuri fiind faptul că valoarea banilor nu este fixă, dar schimbătoare, putând face posibil exprimarea valorii unui bun pentru orice moment, dar nu între diferite momente de timp.

În condițiile unui comerț dezvoltat, **bani sunt cea mai adecvată măsură de exprimare a valorii** celorlalte bunuri. În astfel de circumstanțe barterul dispare și numai sumele de bani pot apărea ca prețurile diverselor bunuri. Evaluarea cerealelor sau a lânii este relativ simplă în termeni de bani, dar evaluarea lânii în termeni de cereale sau a cerealelor în termeni de lână implică mult mai multe dificultăți; astfel, evaluarea unui bun în

termeni de bani se poate realiza direct pe baza existenței **prețurilor efective**.

Banii, sunt în general, **o modalitate de exprimare a prețurilor**. Acest lucru este valabil mai ales în cazul banilor metalici prin prisma divizibilității acestora și a rezistenței lor la factorii care influențează valoarea lor. Cu toate că au existat multe alte bunuri care întruneau aceste caracteristici (arme, inele, plăci de bronz, etc.) acestea nu au putut fi utilizate ca expresie a prețurilor. Prin urmare funcția de a servi ca măsură a prețului nu este inclusă în conceptul de bani. Cu toate că mulți economiști au unit **conceptul de bani cu cel de măsură a valorii**, acest punct de vedere este vădit de Menger ca o concepție greșită a adevărului despre natura banilor; fapt dovedit și de variatele forme ale banilor din zilele noastre care arată că banii sunt utili ca mijlocitori ai schimburilor prin costurile reduse pe care le implică, înșiși nu sunt cele mai adecvate modalități de conservare a valorii.

Din expunerea precedentă privitoare la natura și originea monedei putem concluziona faptul că **metalele prețioase** au devenit, în mod natural, **forma economică a banilor** în relațiile comerciale ale popoarelor civilizate. Dar utilizarea metalelor prețioase pentru scopurile monetare ale monedei a implicat o serie de **inconveniente**, printre care putem menționa:

- dificultatea de a determina autenticitatea lor și gradul de finețe;
- necesitatea de divizare a unui material greu în bucăți potrivite pentru fiecare tranzacție.

Aceste dificultăți s-au demonstrat că nu pot fi îndepărtate cu ușurință și fără pierdere de timp și alte sacrificii economice. Testarea autenticității metalelor prețioase și a gradului lor de finețe necesită utilizarea produselor chimice și efectuarea unei munci specifice cunoscută doar de experți. La fel, divizarea unor metale grele în bucăți echivalente cu valoarea tranzacțiilor necesită atât muncă

precis, instrumente specializate, timp, dar și o anumită pierdere de metal prețios ca rezultat al topirii repetate ale acestuia. Determinarea gradului de finețe a metalului pare să fi fost principala defecțiune care a trebuit eliminată, dovedindu-se foarte folositoare **aplicarea unui timbru** pe acele metale de care trece un funcționar public sau o persoană de încredere pentru a asigura gradul de finețe a metalului și greutatea acestuia. Această practică ajută posesorul de a aprecia fiabilitatea metalului prin prisma timbrului și de a evita împovărările costisitoare ale testelor de încredere care trebuiau urmate la fiecare tranzacție. Astfel, *fiecare bucată de metal utilizată în tranzacții trebuia cântărită în continuare, însă aplicarea ștampilei autentifică gradul de finețe al acesteia, element care nu mai trebuia examinat.*

Această practică a ajutat agenții economice să ajungă la concluzia că **tampilarea greutății bucatilor de metal**, ca modalitate de standardizare a cantității, ar facilita realizarea tranzacțiilor. Modul natural de realizare a acestei practici a dus la împărțirea metalelor prețioase în bucăți mici corespunzătoare necesităților din comerț, iar marcarea metalului a eliminat inconvenientele legate de autenticitatea, finețea și pierderile menționate anterior. În acest mod au luat naștere monedele noastre care nu sunt altceva decât bucăți de metal a căror finețe și cantitate sunt asigurate de un marcaj aplicat de persoane de încredere și a căror exactitate satisface necesitățile solicitate de scopurile unei dezvoltări economice.

Faptul că **moneda facilitează tranzacțiile** este o urmărire a *încrederii* în importanța economică a acesteia, iar acceptarea acestui fapt ne salvează de examinarea acesteia privind autenticitatea, finețea și greutatea și evită aspectele legate de fraudele inerente comercializării.

Cu timpul, cea mai bună garanție adusă monedei privitoare la greutatea și finețea acesteia era cea asigurată de **guvern**, prin prisma recunoașterii acestuia

de către toată lumea ca autoritate care deține puterea de a preveni și pedepsi "crime" împotriva monedei. Astfel, guvernele aveau obligația de ștanțare a monedelor necesare pentru comerț. Dar ei au abuzat atât de des de puterea economică, încât agenții economici aproape au uitat faptul că moneda nu este altceva decât bucăți de metal prețios a căror finețe și greutate sunt garantate și a căror respectare constituie elementul esențial. Îndoiele au apărut cum că banii sunt o marfă ca toate celelalte, iar toate aceste lucruri au determinat în a declara că banii nu sunt decât *ceva imaginar, general acceptat pentru a sigura comoditatea umană.*

Cu toate acestea au existat diferențe de la țară la țară privind cantitatea de metal implicat în tranzacții, aceasta nu a determinat decât evidențierea unei alte viziuni asupra monedei, cea de "**m sur a valorii de schimb**", chiar dacă moneda standard în fiecare economie nu era altceva decât o unitate a căror greutate era definită în funcție de metalul prețios în care era exprimat. **Principalele imperfecțiuni** ale monedelor noastre sunt acelea care nu pot fi realizate în greutate perfect exactă și exactitatea cu care ar putea fi realizate nu se încearcă, din motive practice (prin prisma costurilor), în procesele de fabricație din monetării. Imperfecțiunile cu care monedele pleacă inițial sunt potențate în timpul circulației lor, rezultând o inegalitate perceptibilă în ponderile monedelor cu aceeași valoare nominală.

Evident, aceste defecțiuni sunt mai proeminente atunci când sunt împărțite în cantități mai mici de metal prețios. Baterea monedelor din metal prețios în bucăți mici, solicitate de comerțul cu amănuntul, implică dificultăți tehnice care duc la sacrificii economice proporționale cu valoarea nominală a monedei. În cele mai multe țări civilizate, dificultățile tehnice și economice de a bate metale prețioase în bucăți mici erau eludate prin baterea unor metale de valoare mai mică, de obicei cupru sau alamă.

Din moment ce nimeni nu va presta inutil o parte considerabilă a averii sale în aceste monede, ele au o poziție subsidiară în comerț și pot exista și la jumătate din greutatea lor sau chiar mai puțin, dar numai cu condiția să poată fi schimbate oricând în metale prețioase și să fie recunoscute în circulație. **Preschimbarea monedei într-un metal de o valoare mai puțin importantă** ar fi și cea mai corectă metodă de protecție împotriva abuzurilor guvernului care decurg din profiturile obținute ca urmare a emiterii acestor metode. Valoarea acestor monede ar fi mai mare decât a metalelor din care sunt realizate, valoare suplimentară atribuită prin faptul că un număr mare de monede de acest gen pot fi schimbate pentru o monedă de o valoare mai mare, dar și pentru că oricine poate utiliza aceste monede pentru a îndeplini obligațiile sale față de guvern sau altă persoană până la valoarea cea mai mică din greutatea monedei. Din cauza confortului cauzat de utilizarea acestor monede, publicul prezintă o anumită toleranță față de anomaliile economice deoarece avantajele transformabilității și utilității monedei sunt mult mai importante decât utilizarea unei monede cu greutate deplină.

Principala contribuție a lui Menger în teoria monetară este explicarea modului în care “orice unitate economică dintr-o națiune ar trebui să fie dispusă să facă schimb de mărfurile sale pentru niște discuri aparent inutile sau pentru niște documente care reprezintă acele obiecte metalice din urmă”, și anume **originea banilor ca mediu de schimb general acceptat**. Întrucât bunurile au grade diferite de comercializare, acest lucru permite oamenilor, în opinia lui Menger, să ia parte la schimbul indirect. Consumatorii vor începe să facă schimb de mărfuri nu numai pentru că au nevoie de ea, ci și pentru că un bun poate fi mai comercializabil decât altul. Acest lucru va fi facilitat intermedierea dintre consumatori, întrucât în pasul următor, ei vor putea cumpăra produsele dorite sau

chiar un bun mai bine comercializat. În acest fel dubla coincidență a nevoilor este eliminată, chiar dacă pare a fi mai dificil, este mai ușor pentru a se obține produsul final. În conformitate cu Menger, acest proces va fi atot-consolidat, iar etapa finală va fi acceptarea generală a conceptului de „mediu de schimb”. Prin această idee, **Menger** numește un rol specific al banilor și anume cel de facilitare a schimburilor comerciale și de a reduce costurile de tranzacționare, concentrându-se pe **funcția banilor ca mijloc de schimb**.

Chiar dacă banii nu sunt o creație a legii și a intervenționalismului, **guvernul** poate exercita un rol important asupra banilor, conform lui Menger. În primul rând, Menger poziționează guvernul ca responsabil în administrarea banilor prin prisma funcției acestora ca intermediar al schimbului, iar în al doilea rând el precizează că prin reglementarea statală banii au putut perfecționa și ajusta nevoile dintr-un comerț mereu în evoluție. De asemenea, Menger menționează de dificultățile existenței multiplelor valute dintr-o economie și posibilele intervenții guvernamentale care pot rezolva acest lucru. Chiar dacă el recunoaște problemele unui sistem monetar nereglementat, nu ezită să fie conștient de abuzurile de putere exercitate de stat în încercarea acestora de soluționare a problemelor.

Realizând o analiză a opiniilor exprimate de Menger în lucrările sale, *Yukihiko Ikeda (2008)* concluzionează că autorul a crezut în dezvoltarea automată a sistemului monetar, fiind de părere că un sistem monetar nu poate exista pe deplin în absența intervenției guvernamentale.

Alvarez (2004) consideră că ceea ce este deosebit de interesant în teoria lui Menger este faptul că acesta merge dincolo de a arăta dificultățile barterului și demonstrarea avantajelor unei economii monetare, el arată procesul de selecție a unei mărfi oarecare ca mijloc de schimb fără niciun acord colectiv sau impunere juridică. Apariția unui mediu de schimb

este interpretat ca un proces spontan a unei instituții fundamentale sociale. Baniile sunt un exemplu general folosit de Menger în teoria instituțiilor sociale cu scopul de a răspunde la următoarea întrebare: „cum este posibil ca o instituție care deservește bunăstarea comună să fie îndreptată spre dezvoltarea acesteia și să poată lua ființă fără o voință comună îndreptată în acest scop? (Menger, 1963)”.

Pe de altă parte, **în opinia lui Marx**, moneda reprezintă un „echivalent universal” în relația cu celelalte bunuri, arătând caracteristicile lor comune, fiind rezultatul unei munci sociale. Baniile nu sunt altceva decât un bun social recunoscut. Pornind de la analiza marxistă, **statul** este o parte integrantă a problemei și este responsabil de gestionarea banilor. Moneda națională poate fi un instrument de acumulare capitalistă și proiecție a puterii de stat. Încrederea în această monedă poate facilita finanțarea statului prin intermediul impozitelor și taxelor și permite suportarea cheltuielilor publice cu scopul de a consolida puterea de stat.

Conform opiniei lui Marx, echivalentul general al mărfurilor se stabilește pretutindeni și definitiv în marfa aur: „Aurul poate servi ca m sur a valorilor numai pentru că el însuși este un produs al muncii, prin urmare o valoare potențial variabilă”. Dar „aurul apare fa de celelalte mărfuri ca bani numai pentru că înainte a apărut ca marfă”. „Propria lor valoare (a banilor – n. ns.) este determinat de timpul de muncă necesar pentru producerea lor și se exprimă în acea cantitate de orice altă marfă în care este cristalizat un timp de muncă egal”.

În condițiile existenței producției de schimb, bunul-marfă are doi factori: **utilitatea și valoarea**. Din punctul de vedere al utilității toate mărfurile sunt diferite între ele, realitate ce determină **necesitatea obiectivă a schimbului lor**. În cadrul schimbului de mărfuri generalizat, forma generică de exprimare a valorii este cea bănească. Deci, înainte de a îndeplini orice alte funcții, banii trebuie să o

îndeplinească pe aceea de **instrument de m sur a valorii mărfurilor schimbate**. Dar cantitățile de aur imaginare trebuie – la rândul lor – măsurate. Acest lucru se realizează prin intermediul etalonului preurilor. **Etalonul preurilor** îndeplinește – în fiecare ar – funcția de instrument de m sur a valorii mărfurilor doar în mod imaginar și indirect. El poate face aceasta numai atâta timp și în m sura în care exprimă, printr-un număr mai mare sau mai mic de unități monetare naționale, valoarea unei cantități din marfa Aur care are aceeași valoare ca și marfa aceluși valoare omnișoară.

Funcția instrument de m sur a valorii o îndeplinesc numai banii din metale nobile, nu și semnele bănești (monezile din metale inferioare sau bancnotele din hârtie). Etalonul bănesc apare aici doar ca reprezentant simbolic al banilor-marfă. Neșcolii din nevoile schimbului de mărfuri pe piață – sub formă vânzării și cumpărării – **banii reprezintă mijlocul general al circulației mărfurilor**. Din funcția mijloc de circulație iau naștere **semnele bănești (bancnotele și monezile)** care circulă cu o valoare nominală, diferită de valoarea intrinsecă a banilor de metal prețioși pe care îi reprezintă, și ale căror funcții le îndeplinesc în mod simbolic, pe baza încrederii sociale. Semnele bănești devin – astfel – **bani fiduciar**. Semnele bănești pot îndeplini funcția banilor ca mijloc de circulație numai pentru că „trec continuu dintr-o mână în alta”.

Funcțiile mijloc de teaurizare și bani universali sunt îndeplinite exclusiv de banii din metale nobile, nu și de semnele bănești (monezi din metale inferioare și bancnote de hârtie). Prin urmare, din cele cinci funcții ale banilor, trei sunt îndeplinite nemijlocit de banii-marfă (instrument de m sur a valorii, mijloc de teaurizare și bani universali), iar două (mijloc de circulație și mijloc de plat) pot fi îndeplinite ideal de banii-marfă și simbolic de semnele bănești aflate în strânsă dependență cu și integral acoperite

de substanță reală a banilor, metalele prețioase (Popescu, 2008).

Literature Review

Moneda ca mijloc de schimb

Există un fenomen care din vechime se bucură de un nivel de atracție deosebit, atât de filozofi, cât și de economiști și anume faptul că anumite produse (în civilizațiile avansate fiind reprezentate de piese din aur și argint, urmate de documentele care jucau rolul de monedă) erau din ce în ce mai universal acceptate **ca mediu de schimb**. Ideea care stă la baza acestui fenomen constă în acceptul proprietarului respectivului obiect în schimbul unui alt obiect la fel de util pentru el. Mulți autori precum *Savigny* sau *Menger* consideră acest fenomen ca unul „misterios” deoarece schimbul de mărfuri și servicii cu niște discuri metalice mici, aparent inutile este o procedură atât de deosebită de cursul normal al lucrurilor. Și cu toate acestea, filozofi, juriști, istorici, economiști, chiar și matematicienii s-au ocupat de această problemă notabil și nu există nici un popor civilizată care să nu furnizeze o cotă de interes acestei teme și o literatură abundentă în domeniu. Întrebările cele mai frecvente care apar pe acest subiect sunt: care este natura acestor discuri mici și documente, care aparent par a servi nici unui scop util și care, totuși, trec de o mână la alta în schimbul de produse? Este moneda un membru organic în lumea mărfurilor sau este o anomalie economică? Putem asocia valoarea monedei cu valoarea celorlalte bunuri, ca o condiție a realizării schimbului sau moneda este caracterizată de un complex de convenții și autoritate?

Fenomenul enigmatic al banilor este chiar și în zilele noastre lipsit de o explicație satisfăcătoare, existând opinii diferite privitor la natura și funcțiile monedei.

Inițial, a fost numită ca **funcție specifică banilor cea de instrument al schimbului**, apărut ca o convenție

general sau dispens juridic. Astfel, diferite mărfuri și metale prețioase au fost ridicată la rangul de mijloc de schimb, devenind semn al reglementărilor de stat, dar rezolvând în același timp și disputele care apar la nivel social în relațiile de schimb. Acest punct de plecare al rolului monedei în societate a fost admis de Platon, Aristotel, jurii romani, scriitorii medievali, dar și de autori moderni ai teoriei banilor.

Cu toate acestea, **nu există dovezi care să transmită încrederea în tranzacții**, care să confere recunoașterea monedei ca suport al schimbului. Adaptabilitatea specifică a metalelor prețioase pentru scopuri de numerar a fost observată de *Aristotel*, *Xenofon* și *Plinius*, precum și într-o măsură mai mult -sau mai mare de *John Law*, *Adam Smith* și *discipolii săi*, care caută o explicație suplimentară a alegerii acestora ca mijloc de schimb, prin prisma calificărilor lor. Cu toate acestea, **alegera metalelor prețioase prin lege și convenție** care să deservească scopurile monetare, presupun originea pragmatică a banilor din zilele noastre, dar și evidențierea naturii banilor și a poziției acestora în raport cu celelalte mărfuri.

Banii au rezolvat problemele care interveneau în practicarea trocului și plecând de la acest considerent, **teoriile monetare sunt corelate de o manieră inevitabilă cu cea a producției**, fiind elemente esențiale ale vieții economice. Astfel, moneda face posibilă realizarea schimbului pe orice piață, în cantitățile și la momentul dorit, toate transpuse în **prețul de vânzare** acceptat de părțile implicate la schimb. Dar prețul de vânzare, la rândul său, este corelat cu cantitatea cerută din marfă, astfel că pentru realizarea schimbului trebuie luat în considerare și acest aspect: unele mărfuri sunt în măsură să fie vândute în orice cantitate și la orice preț, altele pot fi vândute la anumite prețuri numai în cantități mici, cu o creștere a prețului proporțională cu majorarea cererii. Plecând de la

neajunsurile schimbului „marfă contra marfă” utilizarea monedei ca mijloc de schimb a asigurat satisfacerea cerințelor subiecților implicați la schimb de o manieră echitabilă și posibilitatea internaționalizării schimburilor.

Aceste aspecte au determinat ca moneda să înceapă să fie recunoscută, în multiplele sale forme, **ca mijlocitoare a schimbului**, fiind instituit prin mijloace legislative și alte instituții sociale. Bani, în esență, nu au fost generați de către lege; la origine aceștia au reprezentat o **problemă socială și nu o instituție de stat**, astfel că sancțiunile din partea statului sunt necunoscute la adresa monedei. Dar, pe de altă parte, în absența unei recunoașteri statale, această instituție reprezentată de bani nu ar putea să satisfacă cerințele și nevoile pe care le implică comerțul în evoluția sa. Mai mult, stabilirea unităților monetare, astfel încât să includă toate gradele de valoare (*Wertstufen*), precum și stabilirea și menținerea unui inventar monetar care să cântărească încrederea publicului și să prevină riscurile privind autenticitatea lor sunt recunoscute ca funcții importante ale administrației de stat (*Menger, 2009*).

În opinia lui *Nigel Dodd (2006)* moneda este analizată în două ipostaze: în primul rând ca **mijloc de schimb**, iar în al doilea rând prin **prisma valorii nominale ale acesteia**. El consideră că moneda și banii sunt sinonime prin prisma utilității acestora, iar odată ce moneda a fost acceptată ca unitate de schimb, calitățile materiale ale acesteia sunt irelevante, astfel că **toți banii sunt „virtuali”**, în principiu. Cu toate acestea, formele în care banii se regăsesc sunt vitale prin impactul acestora asupra societății, întrucât aceste forme pot periclita relațiile dintre bani și instituții sociale majore precum statul și corporațiile, dar și modul în care oamenii utilizează banii în propriile vieți și circumstanțe.

De asemenea, el recunoaște ca **funcție principală a banilor cea de cuantificare a valorii**, ceea ce îi permite

să fie intermediar a schimbului și este de acord cu *Ingham* în a afirma că, pentru ca banii „virtuali” (cu precizie banii de cont) să aibă valoare, trebuie să fie recunoscuți de o **autoritate monetară**, conferindu-le valoare. Atât valoarea intrinsecă a banilor, cât și diversele forme în care aceștia pot exista au consecințe variate asupra producției și utilizării banilor. Dar analizele efectuate asupra circulației monedei în formă dematerializată evidențiază dificultăți serioase pentru politica monetară și în special, asupra guvernării monetare. Spre deosebire de afirmația lui *Cohen*, diversificarea banilor nu este pur și simplu o problemă pentru guverne, ci și internaționalizarea monedei devine problematică, mai ales pentru comunitățile și rase.

Pe de altă parte sunt prieri, precum a lui *Lea și Webley*, care contrazic eficacitatea rolului monedei în mijlocirea schimbului astfel că ei afirmă că, la început monedele erau folosite în anumite tipuri de schimburi, existând diferențe între diferite sisteme monetare, fiecare limitat la o anumită clasă de marfuri sau la schimbul dintre anumite grupuri de oameni. Aceste restricții în utilizarea banilor demonstrează eșecul funcției monedei în intermedierea schimbului (*Lea și Webley, 2006*).

În anul 1960, *John G. Gurley și Edward S. Shaw* au afirmat că **moneda nu are valoare intrinsecă**, ci este acceptată de o **manieră convențională, ca mijloc de schimb** și că este obligația autorităților monetare să confere monedei această putere de intermediere a schimburilor. În acest context, literatura modernă privind teoria monetară urmărește să identifice caracteristicile fundamentale ale mediului economic care poate face ca banii discreționari, sau în general orice activ, să servească ca mijloc de schimb, valoros, social, benefic (*Lagos, 2006*).

Moneda, ca mijloc de schimb în economia noastră, capătă două forme principale - **cash-ul și banii de cont**. Orice din această economie este exprimat prin

preț, astfel că ambii sunt folosiți ca modalitate de plat pentru a achiziționa bunuri și servicii. Pe lângă funcția monedei ca mijloc de schimb, aceasta poate fi folosit ca **instrument de valoare**, astfel că dac banii nu sunt utilizați în schimb ei pot fi utilizați ca depozite în instituții de valoare.

Acceptarea unei monede a suferit dintotdeauna un anumit nivel de conservatorism, fenomen demonstrat în circumstanțele apariției dolarului american (*Caskey și St. Laurent, 1994*) sau a monedei euro. Îns nu toate formele de moned sunt respinse, de exemplu cardurile de credit și cele de debit s-au bucurat de o acceptabilitate rapid (*Humphrey, 2004; Snellman, 2001*) a a cum variate forme de bani au e uat (smart card, portofele electronice, etc.) neexistând pierderea în totalitate a interesului pentru moned ; ceea ce denot c , chiar dac banii i-ar pierde funcția, **valoarea lor înc se conserv** . Acceptarea unei noi monede ca mijloc de schimb trebuie s fie însoțită de o mai mare ușurință în realizarea schimbului și de conferire a unor avantaje substanțiale care să le imprime un plus de credibilitate înainte ca oamenii s înceap a le folosi. În plus, s-a demonstrat c în cazul unei devaloriz ri dramatice, efectul nu este pierderea încrederii oamenilor în moned , în general, ci poate genera o neîncredere numai la nivelul monedei locale.

Plecând de la ideile lui *Adam Smith*, motivul pentru care moneda este utilizat ca mijloc de schimb const în faptul c agenții economici nu utilizează tot ceea ce produc. De asemeni, pentru ca schimbul s se realizeze trebuie ca acesta s fie bilateral echivalent. A a cum a fost menționat de alți economiști monetari, ca o condiție a realizării schimbului este admiterea ca diferite obiecte s aib o anumit valoare intrinsec , devenind „candidați” pentru rolul de monedă. Pentru ca moneda s fie utilizat ca mediu de schimb trebuie s implice elemente strategice, dar și câteva aspecte sociale

care s confere încredere (*Kiyotak, Wrigh, 1989*).

Moneda ca instituție

Atâta timp cât moneda este considerat o **instituție**, interpretarea acesteia nu poate fi separat de politica monetar și gândirea economic .

Luca Fantacci consider c banii nu sunt un lucru, **ci o instituție**, un acord într-o comunitate “acesta fiind și motivul pentru care banii exist nu numai prin prisma naturii acestora, ci și prin obicei, fiind supu și degrad rii și aprecierii chiar dac nu sunt folosiți”. El consider c banii au fost dintotdeauna supu și **sanctiunilor instituționale** într-un anumit context politic sau într-o piață în care aceștia pot fi schimbați. Mai mult el precizeaz c diferite tipuri de bani au fost folosiți în contexte diferite; monedele „mici” au fost folosite la nivel local, pe când cele mari, la distanțe mai mari - fapt care evidențiază inexistența unei piețe unice în care dou monede diferite ar putea fi schimbate.

Banii au fost întotdeauna **”imaginari”**, o **instituție** ; îns nu toate instituțiile sunt aceleași. Cu toate acestea, în regimurile anterioare, distincția dintre mediu de schimb și instrument de valoare au asigurat separarea dintre diferite modalități de plată cu modalități de distribuție care formau un sistem monetar dual. Mai mult, lipsa unei forme monetare a împiedicat realizarea funcție de unitate de valoare a monedei și acumularea puterii de cump rare, ceea ce a dus la o lips de legitimitate a schimbului. Banii premoderni au fost funcționali în separarea economiilor locale de schimbul internațional, pe când banii moderni sunt utili în extinderea și bariere a schimbului, asigurând de asemeni o piață auto-reglementat .

Recunoașterea **monedei în calitatea sa de instituție**, precum și multiplele funcții ale acesteia și a identificării sale ca unitate de valoare și mediu de schimb

oblig în a o analiza sub influența unor fenomene caracteristice economiei moderne și anume **inflația și devalorizarea monetară**. Acest punct de vedere este recunoscut atât de istoria monetară, cât și de istoria economică, de unde extragem o serie de mrturii comune pe această temă de la două coli economice (care în mod normal s-au opus) și care se regăsesc în „Avuția națiunilor” de Adam Smith.

➤ Moneda nu este metal; **instituția de bani** există numai când metalul este inventat, atunci când cantitatea și calitatea acestuia sunt certificate pentru a fi încorporate în întregime de timbru și, prin urmare, atunci când metalul în sine devine inutil și este primit ca o convenție. Bani sunt recunoscuți ca instituție din momentul în care se face distincția între valoarea acestora ca etalon de cuantificare și funcția acestora ca mediu de schimb.

➤ Bani nu sunt în sine o bogăție, ci doar un mijloc prin care averea circulă între membrii societății. Bani nu sunt văzuți ca o modalitate de conservare a valorii, ci ca un mijloc de schimb.

➤ Moneda nu face parte din capitalul fix, care produce venituri numai din existența acestora, însă sunt o parte a capitalului circulant, producând venituri din mișcarea acestora. Mai mult, este această parte din capitalul circulant al unei societăți, care numai din pricina menținerii sale poate pricinui diminuarea venitului net. **Moneda, ca instituție**, este caracterizat de un cost care trebuie susținut de societate și care, în interes comun, poate fi redus prin introducerea unor forme mai avantajoase de bani.

➤ Această distincție între funcțiile banilor permite, la rândul lor, asigurarea satisfacerii unor nevoi diferite. Pentru a servi ca mijloc de plată în cadrul unei comunități, banii sunt cheltuiți de o manieră convențională, indiferent de conținutul valoric al acestora, iar autoritatea monetară, în aceste circumstanțe, poate modifica valoarea nominală a monedelor. Pe de altă

parte, pentru a servi ca mijloc de plată în cadrul tranzacțiilor comerciale dintre comercianți sau intermediari care nu aparțin aceluiași spațiu economic și politic, corespondența dintre monede trebuie să fie asigurată.

Keynes este renumit pentru dezvoltarea teoriei “preferinței pentru lichiditate”; el este considerat un susținător al expansiunii monetare, al admiterii inflației ca un mijloc de a contracara subconsumul. Cu toate acestea, această poziție nu reflectă o preferință pentru o regulă de conduită a politicii monetare, ci mai degrabă o alternativă radicală a **concepției banilor ca instituție**. În condițiile privitoare reformei monetare din 1923, Keynes afirma că indicatorii care arată deprecierea monetară sunt semne ale necesității de integrare în instituții adecvate. Keynes arată că există consecințe grave asupra generațiilor viitoare dacă moneda este folosită ca unitate de conservare a valorii și red ca un remediu în prevenirea acestui fenomen, eliberarea neîncrederii și supunerea unei decizii deliberate a ceea ce înseamnă reglementare a valorii.

Cu alte cuvinte, deprecierea banilor ar putea fi ca o lege a naturii atâta timp cât are efecte favorabile. În cazul în care efectele sale nu sunt cele preconizate, ea trebuie să fie înlocuită printr-o lege a omului, o lege în adevăratul sens al cuvântului. Aceasta înseamnă că distincția dintre funcția monedei de instrument de conservare a valorii și cea de mijloc de plată răspunde unei necesități de natură politică, la care moneda – **în calitatea sa de instituție** - poate sau nu răspunde. Monedele, ca mijloc de schimb, nu au putut fi acceptate până când autoritățile monetare nu le-au asigurat suportul legal; din aceste considerente istoria banilor începe cu *Solon*, primul care a inițiat angajarea legii pentru recunoașterea unei noi monede standardizate și anume a monedei de cont.

Deși barterul a stat la baza schimbului și a identificării valorii unui

bun, în opinia lui **Keynes instituția de bani** constă în diferența dintre unitatea de cont și metal. Acesta a fost considerat drept testament a lui Keynes – proiectul prezentat în cadrul reformei sistemului de plată de la Bretton Woods care prevedea instituirea unor unități monetare diferite de aur, care nu vor servi ca depozit de valoare și care va avea în vedere circuitele diferite de plată (contul curent și contul de capital). Această soluție instituțională a fost respinsă, aurul standard a fost restaurat într-o formă diferită (dolarul standardizat), până când istoria și natura au reafirmat în cele din urmă imposibilitatea identificării banilor cu metalele. În pofida tuturor acestor lucruri ne lipsește o instituție monetară care poate furniza condițiile de manifestare a tuturor funcțiilor pe care moneda le poate realiza (*Fantacci, 2005*).

În opinia unor autori precum *Lea și Webley (2006)* moneda poate fi privită ca un obiect în sine, ca o **instituție economică distinctă** și ca realizare, prin împlinirea psihologică ce poate fi atinsă prin intermediul lucrurilor sau a acțiunilor realizate cu ajutorul banilor. Acești autori încearcă să surprindă mai mult partea psihologică a banilor și nu latura metaforică de posesiune pe care moneda o conferă (*Rudmin, 1991*) sau activitate economică (*Lea, Webley, 2001*). Cu toate că dorința de a produce monedă se află în strâns legătură cu nevoile care pot fi satisfăcute prin intermediul bunurilor procurate cu ajutorul banilor, cele două aspecte sunt diferite și trebuie investigate separat. Mai mult, autorii admit trei funcții de bază ale monedei și anume: **ca mijloc de schimb, unitate de cont și unitate de valoare**. Aceeași părere o împărtășește și *Mishkin (1992)*, precizând totodată că din cele trei funcții, funcția de mijloc de schimb este cea care se separă de o manieră clară moneda de alte active precum acțiunile și obligațiunile.

Ei consideră că aceste funcții ale monedei ar trebui recunoscute de toți membrii unei societăți, consemnând opiniile și altor autori precum *Carruthers*

Babb (1996), care afirmă că banii sunt o „auto-profeție colectivă”, sau părerea lui *Shumpeter (1954/1994)* care se întoarce la Aristotel și precizează că banii ar trebui să aibă valoare intrinsecă sau cel puțin să beneficieze de o promisiune din partea autorităților monetare prin care să faciliteze schimbul dintre monedă și un bun cu valoare intrinsecă.

Viziunea socială a monedei a fost marcată de *Marx și Weber*, ambii corelând funcția psihologică a banilor cu procesul de producție. În opinia lui Marx mărfurile sunt rezultatul muncii umane, iar pentru a face posibil transformarea forței de muncă în bani sunt necesare parcurgerea a două transformări și anume: conversia forței de muncă în marfă, urmată de transpunerea producției în bani; aceste procese fiind cu mult facilitate în contextul unei țări capitaliste. *Simmel (2003)* a fost de acord cu Marx, însă nu recunoaște meritele capitalismului; el consideră că **însuși banii transformă produsele în marfuri**. Mai mult, el a fost foarte explicit în privința banilor: „banii nu sunt un scop în sine, dar au infinită capacitate de a facilita relațiile de schimb, devenind astfel de dorit”.

Contrar acestei opinii, *Malinowski (1922)* și *Mauss (1925/1954)* consideră că schimbul poate exista și **în absența monedei**, însă acest schimb este specific economiilor moderne. Astfel, acestea au tendința de a confirma faptul că banii sunt un instrument neutru, dar și o **instituție caracterizată de o potențială schimbare**.

Opiniile anterioare resping natura pur economică a monedei, recunoscând și latura socială jucată de aceasta, pe care schimbul, în opinia lor, încearcă să o elimine.

În prezența inflației, fenomenele economice și alegerile care se întreprind pot fi exprimate ca valoare nominală – sume reale de bani – sau a valorii reale – a puterii de cumpărare. Întrucât oamenii sunt influențați într-o măsură mai mare de valoarea nominală decât de cea reală,

Fisher (1928) a numit acest fenomen ca o „iluzie a banilor”.

De i este evident leg tura **dintre moned i puterea de stat**, nu este clar relația de cauzalitate dintre acestea. Studiile din domeniu asociaz moneda cu puterea de stat, banii fiind considerați ca un **instrument al guvern rii**.

Punctul de plecare în stabilirea logicii convenționale care face posibil schimbul este acela a existenței variatelor forme de monede din întreaga lume. Din zilele cele mai timpurii ale monedelor din Grecia Antic , concurența dintre monede a avut tendința de a favoriza unele monede, pentru perioade mai lungi sau mai scurte de timp, predominând utilizarea acestora în schimburile transfrontaliere i devenind standard pentru toate celelalte monede. Deloc de neglijat este faptul c emitentul monedei dominante a fost caracterizat de o puternic economie și forță politic . Analiza standard identific patru principale câștiguri ale emitenților de monedă internațională și anume:

➤ **Senioraj** – definiția tehnică a acestuia este excesul de valoare nominal a unei monede față de cheltuielile sale de producție.

➤ **Flexibilitate macroeconomic** - întrucât utilizarea transfrontalier poate relaxa constrângerile de la nivelul balanței de pl și prin politica monetară și cea fiscal . Mai mult, capacitatea de a finanța deficitele de pl și cu moneda proprie permite factorii de decizie politic s urm reasc obiectivele privind cheltuielile publice.

➤ **Reputație** – o poziție de proeminent în ierarhia valutelor poate promova reputația statelor în lumea afacerilor la nivel mondial; circulația la nivel internațional conferă un statut, prestigiu i un rang superior în comunitatea națiunilor.

➤ **Efectul de levier**- importanța în ierarhia valutelor poate promova capacitatea statului emitent de a controla accesul la resurse a celorlalte state(*Cohen, 2010*).

În cadrul literaturii de specialitate se face distincția între moneda utilizată numai la nivel intern i moneda utilizat la nivel internațional (euro, dolar). Dacă la nivel privat, moneda joac rolul de instrument de schimb, unitate de cont i mediu de p strare a valorii, la nivel oficial, moneda îi suplimentez funcțiile prin cea de intervenție, ancoră a politicii monetare și rezerv . Exist o separare a funcțiilor monedelor astfel: mediu de schimb i unitate de cont, pe de o parte i instrument de valoare, pe de alt parte.

Moneda, ca vehicul a politicii monetare, se bucur de o poziție centrală deoarece toate schimburile se relaționează cu această funcție. Emiterea monedei poate conferi statului respectiv beneficii economice, întrucât costurile de tranzacționare pot fi reduse, iar întreprinderile locale și instituțiile financiare pot obține avantaje competitive din volumul de activitate desf urat în moneda proprie. Beneficiile politice, pe de alt parte, sunt mai reduse deoarece rolul monedei ca mijloc de schimb are un impact redus asupra autonomiei monetare. La fel se poate preciza i de **rolul monedei ca instrument de facturare i decontare**. Ori de câte ori bunurile i serviciile sunt cump rate și vândute, părțile participante la tranzacționare trebuie să fie de acord asupra unit șii monetare care urmează s fie utilizate pentru denominarea contractelor și efectuarea plăților.

Beneficiile utiliz rii monedei **ca mijloc de schimb** sunt mai substanțiale din punct de vedere economic decât politic și asta din cauza faptului că participanții la schimb nu sunt preocupați de riscurile de tranzacționare, iar instituțiile financiare se pot bucura de un avantaje competitive în furnizarea de credite comerciale i alte servicii legate de comerțul exprimat în moneda lor de origine. Dar câ tigurile laterale pe filiala politic sunt mai latente deoarece alegerea monedei naționale pentru facturare i decontare nu adaug nimic în mod direct la capacitatea

guvernului emitent de a întârzia sau a devia costurile de ajustare.

De la suprimarea obligativității de convertire a ratelor de schimb de la Bretton Woods, guvernele au fost libere să aleagă orice regim al ratei de schimb dorit care să le asigure o mai mare sau mai mică flexibilitate de gestiune și independență de fluctuație. În practică, numai câteva monede joacă rolul de „ancor monetar”, printre care se numără dolarul american și euro. Ca și în cazul schimbului, **rolul de ancor** jucat de monedă produce mai multe câștiguri de natură economică decât politică. Stabilitatea conferită de prețurile fixe reduce costurile de tranzacționare comparativ cu economiile în care se practică prețurile flexibile. Implicațiile **politice** se manifestă la nivelul siguranței blocului monetar în care țara în cauză se manifestă, dar și prestigiul și reputația de la nivel mondial. Într-adevăr, impactul net asupra puterii de stat al țării emitente se poate transforma în unul negativ, în măsura în care se fac presiuni asupra guvernului de a recurge la schimbul valutar, ca parte a procesului de ajustare.

Rolul de instrument de rezervă deținut de către monedă, se manifestă prin utilizarea acesteia în scopuri intervenționiste. Alături de monedă, aurul este inclus în stocurile de rezervă ale diferitelor țări, în ciuda faptului că acesta nu este angajat în mod direct ca instrument de schimb. Dar marea masă a rezervelor este plasată în active lichide, unde moneda deține rolul principal.

Efectele rolului jucat de monedă ca instrument de rezervă sunt asemănătoare cu cele investiționale; beneficiile economice asigură un câștig de senioraj pentru economie precum și oportunități sporite de asigurare a profitului pentru instituțiile financiare locale, care sunt disponibile în asistența băncilor centrale străine în administrarea rezervelor lor. Pe de altă parte, implicațiile de putere sunt ambigue și dependente de condițiile auxiliare.

Benjamin Cohen (2010) consideră că percepția conform căreia moneda este privită ca o instituție pleacă de la considerentul că, odată emisă, moneda conferă putere de stat și capacitate autorităților monetare de a influența diferite manifestări de la nivel micro și macroeconomic. Dar pentru a înțelege adevărata putere monetară trebuie analizate conceptele de autonomie și interacțiune. Pentru majoritatea statelor, fundamentul puterii monetare constă în capacitatea de a evita povara costurilor și de influența relațiile monetare. Deoarece relațiile monetare sunt inevitabil reciproce, o pârghie în realizarea acestora este creată în mod automat ori de câte ori este atinsă independența politică.

Cartelier (2006) refuză ideea că moneda ar fi o instituție, el precizează că banii sunt un mod de circulație a valorii într-o societate organizată care îi acceptă. El consideră ca și condiție pentru realizarea acestui proces stabilirea unei teorii generale de contabilitate care poate comensura toate formele pe care banii le poate lua într-o societate modernă. El vede banii, caracteristici societății moderne, ca un bun cantitativ, abstract și omogen și care prin manifestările sale concrete în cadrul unei comunități sociale să se caracterizeze prin divizibilitate, portabilitate, durabilitate, etc. De asemenea, recunoaște, ca funcții de bază a banilor, cea de instrument de comensurare a prețurilor, mijloc de schimb și unitate de conservare a valorii (*Cartelier, 2007*).

Concluzii

Moneda a fost chemată de istorie pentru a reduce costurile de tranzacționare și a elimina dificultățile pe mare schimbul „marfă contra marfă” le implica; fiind considerat inițial ca un mediu comun de schimb pe care participanții vieții economice o acceptă ca urmare a unei convenții. Sub aceste aspecte, moneda a început să fie recunoscută, în multiplele sale forme, ca mijlocitoare a schimbului,

fiind instituit ca urmare a unor probleme de natură socială și nu instituțională; banii nu erau generați de lege, nefiind supuși sancțiunilor statului. În aceste circumstanțe, singura condiție pentru a se putea realiza tranzacția era recunoașterea monedei ca instrument standardizat de exprimare a valorii.

Odată cu diversificarea schimburilor și necesitatea internaționalizării tranzacțiilor au intervenit o serie de probleme care necesitau implicațiile statului și astfel, această instituție reprezentată de bani nu puteau satisface cerințele și nevoile pe care le implică comerțul în evoluția sa. Monedele, ca mijloc de schimb, nu au putut fi acceptate până când autoritățile **monetare nu le-au asigurat suportul legal**; intervenind și necesitatea unei administrații de stat care să asigure stabilitatea unităților monetare și stabilirea și menținerea unui inventar monetar prin care să se minimizeze riscurile privind autenticitatea lor.

Mai mult, principiul conform căreia moneda este privită ca instituție constă în faptul că aceasta poate ajuta la o funcționare mai eficientă a politicii monetare și la o guvernare adecvată din partea autorităților monetare, aceasta prin prisma funcțiilor multiple pe care moneda le poate îndeplini și anume: mijloc de schimb, unitate de cont, instrument de conservare a valorii, instrument de intervenție, ancoră monetară și unitate de rezervă.

Moneda, ca instituție, conferă putere de stat și capacitate autorităților monetare de a influența diferite manifestări de la nivel micro- și macro-economic. Banii sunt caracteristici societății moderne, supunând unei teorii generale de contabilizare care să mențină gestiunea acestora (ca o condiție a stabilității monetare) fiind caracterizați ca un bun abstract, lipsit de valoare intrinsecă, omogen, divizibil, durabil, portabil, util prin funcțiile pe care le îndeplinește.

Întrucât oamenii nu consumau tot ceea ce produceau și aveau nevoie și de alte bunuri pe care alții le dețineau, a intervenit necesitatea schimbului, greu de realizat, întrucât aparrea dificultatea de concordanță a necesităților și echilibrare echitabilă a schimburilor. În aceste circumstanțe, considerăm că apariția monedei ca intermediar a schimburilor a făcut posibil efectuarea tranzacțiilor în orice moment și în cantitățile dorite, eliminând astfel dificultățile inerente trocului. Însă, la începuturile apariției sale, moneda era percepută ca un bun util numai la nivel local, însă, odată cu diversificarea schimburilor și internaționalizarea acestora s-a impus necesitatea intervenției autorităților statale. În opinia noastră, instituționalizarea monedei a adus un plus de încredere în utilizarea monedei ca mijloc de schimb și a diversificării ulterioare a funcțiilor pe care banii le poate îndeplini.

Considerăm că, în absența percepției monedei în calitate de instituție nu ar fi posibil diversificarea formelor de existență a monedei, al cărui scop primordial constă în diminuarea costurilor, cu efecte asupra venitului net. Așa cum am putut observa din parcurgerea literaturii de specialitate, nici o formă de existență a monedei nu este garantată, așa cum unele au avut efecte avantajoase în viața economică, altele au eșuat. Însă, ecul celor din urmă nu a fost ca urmare a neîncrederii insuflată de stat, ci ca urmare a condițiilor tehnice de utilizare a acestora.

Moneda, ca instituție, a ajutat la diferențierea banilor de celelalte bunuri, ajutând la clasificarea acestora în calitate de etalon comparativ cu alte mărfuri. Dacă inițial moneda a ajutat la realizarea schimbului, la comensurarea valorii, ulterior aceasta și-a extins utilitatea în economie prin prisma funcțiilor recunoscute acesteia, de mijloc de intervenție în cadrul politicii monetare, ancoră monetară și unitate de rezervă cu scop intervenționist. În absența sprijinului și recunoașterii statului a

acestor funcții, moneda nu era privită ca o instituție, ci ca o convenție, lipsită de valoare intrinsecă, unanim acceptată în relațiile de schimb.

Considerăm că moneda poate fi privită atât ca mijloc de schimb, cât și ca instituție; diferența de percepție ar consta în nivelul la care aceasta este privită. Astfel, la nivelul unei comunități închise, la nivelul unei țări, lipsită de intrări și ieșiri din țară în exterior, moneda unanim acceptată, de o manieră convențională ca mijloc de schimb nu poate îndeplini decât această funcție și eventual cea de comensurare a valorii. Odată ce relațiile internaționale intervin, se impune o majorare a credibilității asupra unităților monetare utilizate, credibilitatea pe care numai instituțiile monetare o poate asigura. La acest nivel intervin și problemele la nivelul politicii monetare și cele legate de fenomene macro-economice precum inflația, unde administrațiile de stat dețin funcții importante.

În societatea actuală se impune prezența autorității monetare în crearea, administrarea și utilizarea monedei conform funcțiilor acesteia, recunoscând moneda ca instituție, în primul rând. Această afirmație este susținută și de experiența crizei economice recente, în cadrul căreia s-au observat efectele pe care moneda le poate declanșa asupra sistemului financiar.

Bibliografie

- [1] Alvarez, Andres (2004), *Learning to choose a commodity-money: Carl Menger's theory of imitation and the search monetary framework*, Euro. J. History of Economic Thought 11:1 53–78 Spring
- [2] Bell, Stefhanie (2001), *The role of the state and the hierarchy of money*, Cambridge Journal Of Economics, 25, p. 149-163, www.oxfordjournals.org
- [3] Bennett, David (2009), *Money is laughing gas to me (Freud): a critique of pure reason in economics and psychoanalysis*, http://search.ebscohost.com/
- [4] Brenner, Mary (2010), *Meaning and money*, www.springerlink.com
- [5] Carlson, Gray, David, *Money as measure*, http://search.ebscohost.com/
- [6] Cartelier, Jean (2007), *The hypostasis of money: an economic point of view*, Cambridge Journal of Economics, 31, 217–233; www.oxfordjournals.org
- [7] Davis, Ann (2010), *Marx and the Mixed Economy: Money, Accumulation, and the Role of the State*, Science & Society, Vol. 74, No. 3, July 2010, 409-428
- [8] Dodd, Nigel (2005), *Laundering "money": on the need for conceptual clarity within the sociology of money*, European Journal of Sociology, www.journals.cambridge.org
- [9] Dodd, Nigel (2007), *On Simmel's Pure Concept of Money: A Response to Ingham*, European Journal of Sociology, Volume 48, Issue 02, August 2007, pp 273 - 294,
- [10] Fontacci, Luca (2005), *Complementary currencies: a prospect on money from a retrospect on premodern practices*, Financial History Review, Volume 12, Issue 01, April 2005, pp 43 - 61, www.journals.cambridge.org;
- [11] Fontana, Giuseppe (2004), *Kicks on monetary theory and history: money as endogenous money*, www.oxfordjournals.org;
- [12] Goodhart, Charles (2005), *What is the essence of money?*, Cambridge Journal of Economics, 29, 817–825, www.oxfordjournals.org
- [13] Goodhart, Charles, Hofmann, Boris (2008), *House prices, money, credit, and the macroeconomy*, Oxford Review of Economic Policy, Volume 24, Number 1, pp.180–205
- [14] Ingham, Geoffrey (2007), *The Specificity of Money*, European Journal of Sociology, Volume 48, Issue 2 August, pp 265 - 272, www.journals.cambridge.org,
- [15] Ikeda, Yukihiro (2008), *Carl Menger's monetary theory: A revisionist view*, Euro. J. History of Economic Thought 15:3, 455–473, September,
- [16] Kiyotaki, Nobuhir, Wrigh, Randa (1989) *On Money as a Medium of Exchange*, The Journal of Political Economy, Vol. 97, No. 4 (Aug.), pp. 927-954
- [17] Kuroda, Akinodu (2008), *What is the complementarity among monies? An introductory note*, Financial History Review, Volume 15, Issue 01, Aprilie, pp 7 - 15
- [18] Lago, Ricardo (2006), *Inside and Outside Money*, Federal Reserve Bank of Minneapolis Research Department Staff Report 374, May
- [19] Lea, Stephen; Webley, Paul (2006), *„Money as tool, money as drug: The biological*

- psychology of strong incentive*,
www.journals.cambridge.org;
- [20] Marimon, Ramon (1990), *Money as medium of exchange in a economy whith artificially intelligent agents*,
http://www.elsevier.com/framework_aboutus/pdfs/Nobel_Economics_2011/Money_as_a_medium_of_exchange_in_an_economy_with_artificially_intelligent_agents.pdf;
- [21] Menger, Carl (2009), *On the Origins of Money*, Economic Journal, volume 2,(1892), pp. 239-55,
http://mises.org/books/origins_of_money.pdf
- [22] Menger, Carl (2007), *Principles of Economics*, Ludwig von Mises Institute
- [23] Polillo, Simone (2011), *Money, Moral Authority, and the Politics of Creditworthiness*, American Sociological Review <http://online.sagepub.com>
- [24] Popescu, Gheorghe (2008), *Karl Marx Economistul*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca
- [25] Stenkula, Mikael (2003), *Carl Menger and the network theory of money*, Euro. J. History of Economic Thought 10:4 587–606 Winter
- [26] Soto, Tatsuya (2010), *Minding Money: How Understanding of Value is Culturally Promoted*, <http://search.ebscohost.com/>
- [27] Van der Veer, Peter (2012), *Market and money: a critique of rational choice theory*, <http://online.sagepub.com>;
- [28] Weeks, John (2012), *The Theory and Empirical Credibility of Commodity Money*, Science & Society, Vol. 76, No. 1, January, 66–94, <http://search.ebscohost.com/>;